

ПРОЕКТ

Вноситься
Кабінетом Міністрів України

В. ГРОЙСМАН

“ ”

2017 р.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про Антикорупційну стратегію на 2018-2020 роки

Верховна Рада України **постановляє**:

1. Затвердити Антикорупційну стратегію на 2018-2020 роки, що додається.
3. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:
 - затвердити механізм виконання завдань (програму) щодо реалізації Антикорупційної стратегії на 2018-2020 роки;
 - привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом.
4. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

Голова
Верховної Ради України

ЗАТВЕРДЖЕНО

Законом України

від _____ № _____

Антикорупційна стратегія на 2018-2020 роки

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Корупція лишається одним з негативних соціальних явищ, що турбує українське суспільство і державу. Боротьба з корупцією була однією з рушійних сил Революції Гідності і є одним з пріоритетів, що не втрачає свого значення всі ці роки. На викорінення корупції були спрямовані Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки, затверджені Законом України 14 жовтня 2014 року, що визначили більш високий рівень відповідальності органів державної влади та посадових осіб в реалізації державної антикорупційної політики. Україна здійснила перші кроки до масштабних антикорупційних реформ, спрямованих на створення нової інституційної системи запобігання, виявлення та покарання корупції, що надало системного характеру зусиллям органів державної влади по боротьбі з корупцією та привело до суттєвого удосконалення правової основи та покращення показників у боротьбі з корупцією. Реалізована низка рекомендацій міжнародних організацій, включаючи посилення правового, інституційного, фінансового і кадрового зміцнення антикорупційних структур, міжнародного співробітництва та покращення взаємодії з міжнародними організаціями з метою більш ефективної боротьби з корупцією. За результатами першого, другого і третього раундів оцінювання Групи держав проти корупції (GRECO) Україна не має невиконаних рекомендацій, а виконання рекомендацій GRECO в четвертому раунді оцінювання має стати предметом цього Закону.

Однак реалізація завдань Антикорупційної стратегії на 2014-2017 роки не завершена в повному обсязі. Переважна частина передбачених в ній заходів має недостатній рівень їх практичного втілення. Причинами невиконання заходів, визначених Антикорупційною стратегією, є тривале становлення нових антикорупційних інститутів, недоліки чинного законодавства з питань запобігання корупції і його застосування, відсутність стійкого несприйняття корупції в суспільстві, відсутність належного механізму моніторингу і оцінки виконання Антикорупційної стратегії та високий рівень толерантності суспільства до корупції, недостатній рівень прозорості діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування.

За результатами проведеного аналізу виконання Антикорупційної стратегії на 2014-2017 роки та Державної програми щодо реалізації засад Антикорупційної стратегії дві третини передбачених заходів виконано, хоча дія самої Стратегії завершується у 2017 році. Невиконані завдання, які залишаються актуальними, та заходи з їх реалізації мають бути перенесені до Антикорупційної стратегії на 2018-2020 роки.

В Україні зберігається високий рівень корупції, що негативно сприймається суспільством і потребує рішучих дій. Результати дослідження стану корупції в Україні, проведеного Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК) в 2017 році за методикою стандартного опитування засвідчили сприйняття корупції населенням і представниками бізнес-середовища на рівні відповідно 3,98 і 3,47 балів з п'яти. При цьому у 40% дорослого населення України корупційний досвід відсутній. Найбільш корумпованими населення вважає, сфери охорони здоров'я, освіти, контакти з органами державної влади та місцевого самоврядування і надання судових послуг. Для бізнесу такими сферами є надання послуг енергетичними компаніями, контакти з органами державної влади та місцевого самоврядування, публічних закупівель і надання судових послуг. 34% опитаних підприємців відмовились відповідати щодо їх корупційного досвіду у відносинах з правоохоронними органами.

Багаторічне існування корупції в Україні виключає можливість швидкого її подолання, вона є явищем динамічним, має високий рівень латентності, прояви корупції і їх розповсюдженість залежить від соціальних умов в кожному суспільстві. Тому боротьба з корупційними проявами повинна ґрунтуватися на основі регулярних оцінок ситуації в державі, а стратегії зі зниження рівня корупції мають бути розрахованими на тривалий період. Для цього в країні необхідно продовжити регулярні спеціальні дослідження, які надають емпіричний матеріал для подальших антикорупційних реформ.

Базовим документом в сфері антикорупційної політики є Антикорупційна стратегія на 2018-2020 роки, на основі якої здійснюється деталізація передбачених в ній заходів. Ефективній реалізації завдань Антикорупційної стратегії сприятиме збереження практики прийняття Кабінетом Міністрів України Державної програми з встановленням заходів реалізації завдань Антикорупційної стратегії, ступінь виконання яких має слугувати оцінкою її ефективності.

Закон України «Про засади державної антикорупційної політики (Антикорупційна стратегія на 2014-2017 роки)» передбачав спрямування значних матеріальних і кадрових ресурсів на боротьбу з корупцією. Протягом останніх трьох років необхідні видатки з державного бюджету України забезпечили створення і діяльність нової системи державних спеціалізованих антикорупційних органів. Наразі НАЗК, Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) і Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА) розглядаються суспільством і міжнародними партнерами України в якості ключових елементів подолання корупції. Водночас зберігається необхідність зміцнення довіри населення до них і їх спроможності боротися з корупцією.

В Україні поки не подолані протиріччя та взаємна недовіра суспільства і органів державної влади. За цих умов для ефективного запобігання корупції необхідно зміцнювати взаємодію органів державної влади і місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства.

2. ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1. Проблема

Згідно з вимогами Конвенції ООН проти корупції держави – учасниці повинні розробляти і здійснювати ефективну скоординовану політику щодо протидії корупції, забезпечувати необхідну незалежність спеціально уповноваженого органу по боротьбі з корупцією з метою надання можливості виконувати свої функції ефективно й в умовах свободи від будь-якого неналежного впливу.

Рекомендації щодо проведення фундаментальних конституційних, законодавчих, організаційних реформ і політичних змін та їх належного виконання надані Україні GRECO та Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) рекомендувала запровадити моніторинг системи електронного декларування, забезпечити роботу Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, створити спеціалізований антикорупційний суд та здійснити реформу державної служби.

Прийнятий 14 жовтня 2014 року Верховною Радою України Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» створив підґрунтя для продовження активної скоординованої роботи з вироблення і реалізації антикорупційної політики в Україні, як комплексу правових, економічних, освітніх, виховних, організаційних та інших заходів, спрямованих на створення та забезпечення функціонування системи запобігання та протидії корупції, а також усунення причин її виникнення. У жовтні 2014 року було ухвалено пакет антикорупційних законів, включаючи запровадження системи електронних закупівель, електронної системи декларування майна, відкриття державних реєстрів щодо інформації про кінцевих бенефіціарних власників, нове законодавство про судоустрій, реформу національної поліції. У 2014 році було ухвалено новий Закон України «Про прокуратуру», у червні 2016 році - нову редакцію Закону України «Про судоустрій і статус суддів», у грудні 2016 року – Закон України «Про Вищу раду правосуддя». Кабінетом Міністрів України була затверджена Державна програма щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки.

На основі нового законодавства було створено систему органів державної влади, націлених на подолання корупції, зокрема, НАБУ, НАЗК, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА), Спеціалізована антикорупційна прокуратура, хоча не всі вони отримали задовільне матеріальне і кадрове забезпечення та розпочали роботу.

Для завершення побудови інституційних, правових та політичних підвалин для ефективної протидії та запобігання корупції необхідно розробити

і прийняти законодавчі акти щодо створення та забезпечення функціонування Служби фінансових розслідувань, Державного бюро розслідувань та антикорупційного суду. Крім того, продовжують існувати неузгодженості повноважень з вироблення і реалізації антикорупційної політики, якими наділені НАЗК і Секретаріат Кабінету Міністрів України. Потребують подальшого узгодження на законодавчому рівні питання координації діяльності та взаємодії усієї системи державних антикорупційних органів. Не були вжиті всі заходи для зміцнення інституціональної спроможності НАЗК.

Реалізація вимог міжнародно-правових документів щодо партнерства влади та громадянського суспільства у сфері антикорупційної політики мала позитивним результатом широке залучення громадськості до процесу прийняття суспільно важливих рішень як з питань протидії корупції, так і в більш широкій сфері прийняття важливих державних рішень.

В Україні не повністю завершено формування законодавчої та інституційної основи для вироблення та реалізації антикорупційної політики, допущено виникнення колізій між відповідними законодавчими актами в частині повноважень органів по боротьбі з корупцією та забезпечення їх належної співпраці, та не вжито заходів для їх оперативного усунення. Необхідне подальше приведення вітчизняного законодавства у відповідність до міжнародних договорів України (Конвенцією ООН проти корупції, Цивільною конвенцією про боротьбу з корупцією, Кримінальною конвенцією про боротьбу з корупцією) та практики їх застосування.

2. Мета - завершення процесу створення необхідної законодавчої основи для вироблення і реалізації ефективної державної антикорупційної політики на основі імплементації міжнародних стандартів; завершення формування ефективної системи органів по боротьбі з корупцією; чітке розмежування повноважень між ними, посилення їх незалежності та неупередженості; забезпечення залучення широкого кола представників громадянського суспільства до процесів боротьби з корупцією на всіх рівнях.

3. Заходи:

1) забезпечити удосконалення антикорупційного законодавства, в тому числі його стабільність і систематичність, а також законодавства в цілому на предмет корупціогенних чинників, через моніторинг, аналіз і оцінювання НАЗК практики його застосування, розробку правок і доповнень. З цією метою створити при НАЗК науково-консультативну раду, до роботи якої залучити провідних науковців в сфері боротьби та запобігання корупції, кримінального законодавства.

2) послідовно впроваджувати в практичну діяльність стандарти, закріплені у Кодексі кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень, ухваленому конференцією міжнародних неурядових організацій Ради Європи 1 жовтня 2009 року, та запроваджувати нові форми співпраці, зокрема, діалог, партнерство, спільні публічні громадські он-лайн обговорення;

3) забезпечити послідовний розподіл у системі органів виконавчої влади політичних і правотворчих функцій; функцій з надання адміністративних

послуг, контролю та нагляду за дотриманням процедур і умов їх надання і правозастосовчих функцій; функцій з управління державним майном.

4) продовжити впровадження електронного документообігу в усіх органах державної влади та місцевого самоврядування, який би надав можливість доступу до відкритих документів через системи обліку інформації та мережу Інтернет, а також забезпечити фінансування впровадження даної системи; .

5) посилити інституційну спроможність НАЗК, гарантувавши на законодавчому рівні його організаційну, фінансову і кадрову незалежність, зокрема:

забезпечити надання НАЗК доступу до всіх національних і регіональних баз даних;

розробити заходи регуляторного характеру для посилення прозорості, незалежності та неупередженості під час прийняття рішень НАЗК;

сформулювати детальні, чіткі та об'єктивні правила роботи НАЗК, зокрема у сфері здійснення постійного моніторингу, координації, контролю та оцінки ефективності реалізації антикорупційного законодавства з боку НАЗК та проведення ним перевірок з тим, щоб забезпечити належну прозорість і підзвітність роботи НАЗК;

конкретизувати механізми щодо погодження та перевірки НАЗК належного дотримання антикорупційних програм органів державної влади, органів місцевого самоврядування;

врегулювання здійснення перевірок щодо належного декларування активів і способу життя і перевірок державних службовців на добросовісність з належним дотриманням прав людини;

забезпечити ефективну координацію роботи уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції;

завершити формування підрозділів НАЗК кваліфікованим персоналом і забезпечити належними матеріальними ресурсами, включаючи розробку автоматизованих баз даних і необхідне програмне забезпечення для їхньої роботи;

передбачити у державному бюджеті у видатках на діяльність НАЗК кошти для залучення ним вітчизняних і зарубіжних аналітичних центрів, фахівців і незалежних експертів із формування державної антикорупційної політики та оцінки її результатів;

6) НАЗК здійснити необхідні регуляторні, інституційні та операційні заходи для забезпечення належного контролю за здійсненням декларування особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування відповідно до Закону України «Про запобігання корупції», який дозволив би:

запровадити автоматичний спосіб перевірки інформації у деклараціях і забезпечення взаємодії баз даних із дотриманням вимог захисту персональних даних;

сформулювати детальні, чіткі та об'єктивні правила заповнення електронних декларацій, які б виключали їх неоднозначне тлумачення;

гарантування прав осіб, які підлягають перевіркам і моніторингу способу життя та запровадження способів оскарження накладених санкцій; підвищення практичних навичок уповноважених осіб (підрозділів) з питань запобігання та виявлення корупції.

7) НАЗК забезпечити:

розробку і подання на затвердження Кабінету Міністрів України індикаторів стану та ефективності виконання Антикорупційної стратегії на 2018-2020 роки;

розробку детальних правил прийняття народними депутатами України, судьями та прокурорами подарунків, передбачивши, зокрема, зниження порогів допустимої вартості таких подарунків; надання більш чітких визначень, які охоплювали б усі можливі види подарунків, у тому числі отримані у нематеріальній формі;

розробку детальних правил для осіб на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції» щодо прийняття подарунків, передбачивши, зокрема:

зниження порогів допустимої вартості таких подарунків;

надання більш чітких визначень, які охоплювали б усі можливі види подарунків, у тому числі отримані у нематеріальній формі;

уточнення поняття «допустимої гостинності»;

запровадження внутрішніх процедур оцінки подарунків та повідомлення про їх отримання, а також повернення неприйнятних подарунків.

ведення Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення та Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

8) посилити інституційну спроможність новоутвореного спеціально уповноваженого органу з питань розшуку та управління активами – АРМА, гарантувавши на законодавчому рівні його організаційну, фінансову незалежність, зокрема шляхом:

удосконалення законодавства про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів за результатами їх імплементації на практиці та забезпеченні ефективного здійснення АРМА, покладених на нього функцій з виявлення, розшуку та управління активами, включаючи закупівлю послуг розшуку майна в іноземних юрисдикціях;

визначення обов'язковості імплементації в законодавство України нормативно-правових актів ЄС та кращих практик з питань: розшуку, виявлення, активів, на які може бути накладено арешт у судовому провадженні у цивільних та кримінальних справах; повернення (стягнення) активів, здобутих злочинним, в тому числі корупційним шляхом, на користь держави; повернення до України активів, що прямо чи опосередковано походять з України, були здобуті злочинним, в тому числі корупційним, шляхом, та в подальшому були примусово стягнуті на користь іноземних юрисдикцій; розподілу вказаних вище активів між третіми юрисдикціями та Україною;

проведення окремого дослідження та впровадження відповідного законодавчого регулювання з питань представництва АРМА України в іноземних юрисдикціях у спорах та справах щодо: повернення до України активів, що прямо чи опосередковано походять з України, були здобуті злочинним, в тому числі корупційним шляхом, і знаходяться в іноземній юрисдикції; розподілу між третіми юрисдикціями та Україною вказаних вище активів після їх стягнення на користь третьої юрисдикції;

9) продовжувати у співпраці з органами державної влади та громадськістю налагодження шляхів комунікації та консультації і підготувати рекомендації щодо реалізації Закону України «Про запобігання корупції» для кожної із перерахованих сфер діяльності;

10) продовжувати проведення на постійній основі інформаційних кампаній, орієнтованих на різні соціальні групи та спрямованих на усунення толерантного ставлення до корупції, підвищення рівня співпраці влади, громадян та бізнес-середовища у протидії корупції.

3. ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Запобігання корупції у представницьких органах влади

1. Проблема.

Подолання корупції в країні в цілому та боротьба з її проявами в окремих сферах економіки і державного управління залежить від впровадження стійких правил доброчесності, дотримання правил справедливих і прозорих виборів, рівня демократичності політичної системи.

Оприлюднені результати електронного декларування доходів засвідчили непоодинокі випадки володіння народними депутатами України майном та коштами, що не відповідають їх доходам та порушує стандарти доброчесності. При цьому депутатська недоторканність ускладнює механізм притягнення таких осіб до кримінальної відповідальності.

В Україні не здійснений перегляд законодавства з метою забезпечення прозорих, ефективних процедур позбавлення імунітету депутатів за наявності для цього належних правових підстав, а також не розглянуте питання щодо можливого обмеження недоторканності парламентаріїв до певної міри, зокрема, шляхом введення функціонального імунітету, який би дозволяв затримувати народного депутата України без згоди Верховної Ради України з підстав та в порядку, визначеному кримінальним процесуальним законодавством України, усував би обмеження на слідчі дії щодо депутатів. Не вирішено питання щодо запобігання виїзду за кордон депутатів, щодо яких Верховна Рада розглядає питання про надання згоди на їх притягнення до кримінальної відповідальності.

Про необхідність запобігання корупції у представницьких органах державної влади та місцевого самоврядування свідчать рекомендації GRECO, зокрема щодо забезпечення Верховною Радою опрацювання всіх законопроектів із дотриманням відповідного рівня прозорості та консультацій, щодо прийняття детальних правил проведення скороченої законодавчої процедури у Парламенті та гарантій, що така процедура використовується

лише у виняткових і належним чином виправданих випадках, щодо вжиття подальших необхідних заходів для припинення обходу обмежень на зайняття народними депутатами України підприємницькою діяльністю не тільки на законодавчому рівні, а й на практиці, щодо необхідності значного посилення внутрішніх механізмів контролю за доброчесністю у Верховній Раді України, щодо необхідності врегулювання відносин народних депутатів України з лобістами, щодо вжиття чітких і ефективних заходів, за якими зняття недоторканності з парламентарів зробить ефективним притягнення до кримінальної відповідальності народних депутатів України, які підозрюються у вчиненні корупційних злочинів та інші.

Чинні Закони «Про вибори народних депутатів України» та «Про місцеві вибори» залишають можливості для корупційних зловживань при формуванні партійних списків та для технологій підкупу виборців під час виборів на мажоритарних округах. Тому GRECO та Венеціанська комісія підтримують перехід України до нової виборчої системи, заснованої на відкритих списках і багатомандатних виборчих округах.

Законодавство про вибори народних депутатів України, Президента України та про політичні партії регламентує права та обов'язки розпорядників виборчого фонду, порядок формування виборчого фонду та використання його коштів та звітності про надходження та використання коштів виборчого фонду, обмеження у здійсненні внесків на підтримку політичних партій тощо. Також визначено компетенцію органів державної влади, які здійснюють контроль за дотриманням вказаних норм та встановлено відповідальність за порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації, агітації з всеукраїнського або місцевого референдуму. Однак, зі 344 зареєстрованих залишається близько 100 політичних партій, які відсутні за місцезнаходженням або не бажають подавати звіти до НАЗК. Наразі у НАЗК відсутній нормативний інструмент примусу політичних партій до виконання ними обов'язку публічного звітування про свої фінанси та дотримання встановленого порядку отримання внесків від фізичних та юридичних осіб.

В українському законодавстві бракує визначення понять лобістської діяльності, не визначено кола суб'єктів такої діяльності, їх прав та обов'язків, ведення реєстру лобістів та лобістських контактів тощо. Відсутність законодавчого врегулювання лобіювання обмежує можливості запобігання корупції у Верховній Раді України і органах виконавчої влади та місцевого самоврядування. Розробка та ухвалення закону про правові засади лобіювання із застосуванням кращого міжнародного досвіду та із врахуванням національної специфіки процедур правотворчості, є вкрай актуальними.

2. Мета – підвищення рівня прозорості та доброчесності Верховної Ради та органів місцевого самоврядування, посилення фінансової дисципліни політичних партій та виконання ними свого законодавчого обов'язку щодо публічного звітування про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, дотримання встановленого порядку отримання внесків від фізичних та юридичних осіб, запровадження електронної системи звітності

політичних партій, практична реалізація передбачених законодавством заборон пов'язаних з конфліктом інтересів.

3. Заходи:

1) продовжити реформування виборчого законодавства України, з метою унеможливлення скоєння корупційних правопорушень під час проведення виборів та забезпечення невідворотності покарання за скоєння таких злочинів;

2) вжити законодавчих заходів, що міститимуть чіткі та об'єктивні критерії, які унеможливлять притягнення народних депутатів України до кримінальної відповідальності за політичну діяльність та унеможливлять ухилення від відповідальності за вчинене кримінальне правопорушення.

3) удосконалення інституту проведення антикорупційної експертизи чинних нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів, а також рішень регуляторного характеру і їх проектів, шляхом внесення до законодавства відповідних положень, у тому числі щодо необхідності врахування висновків антикорупційної експертизи або обґрунтованого їх відхилення;

забезпечення об'єктивного розгляду в органах державної влади і місцевого самоврядування всіх висновків незалежної антикорупційної експертизи, що надійшли до них;

запровадження широкого інформування громадськості про розроблені законопроекти, їх мету та прогноз результатів;

4) удосконалення системи державного фінансування політичних партій, а саме:

посилення фінансової дисципліни політичних партій та забезпечення виконання політичними партіями виконання їхнього обов'язку публічно звітувати про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, дотримуватись встановленого порядку отримання внесків від фізичних та юридичних осіб;

запровадження електронної системи звітності політичних партій;

запровадження обмеження на участь у виборчому процесі та отримання внесків для партій, що не звітують про свою фінансову діяльність;

5) врегулювання процедури притягнення народних депутатів України до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень;

6) ухвалення законодавства щодо правових механізмів запобігання конфлікту інтересів у діяльності виборних посадових осіб, зокрема з визначенням можливих форм конфлікту інтересів, правил щодо його запобігання та поведінки у ситуації, коли виникає конфлікт інтересів, інституційного механізму моніторингу законодавства про конфлікт інтересів і пропорційних та стримуючих санкцій за його порушення;

7) розроблення та ухвалення змін до законів України, якими більш докладно регулюватимуться основні правила професійної етики і добросовісної поведінки народних депутатів України, виборних осіб місцевого самоврядування, в тому числі питання, пов'язані із недопущенням конфлікту

інтересів у діяльності вказаних осіб, дотримання вимог несумісності, обмеження використання службової інформації тощо;

8) ухвалення законодавства щодо визначення правових засад лобіювання, зокрема:

визначення поняття лобіювання, його легальні форми і способи;

затвердження правил, які регулювали б відносини народних депутатів України, депутатів місцевих рад та інших виборних осіб місцевого самоврядування із лобістами та іншими третіми сторонами, які бажають вплинути на правотворчий процес;

унормування порядку інформування громадськості про суб'єктів, які займаються лобізмом в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, а також про те, чиї інтереси та на яких умовах ними лобіюються;

створення ефективних механізмів контролю за лобіюванням, в тому числі із залученням інститутів громадянського суспільства;

запровадження юридичної відповідальності для учасників лобістських правовідносин за порушення вимог закону в процесі лобіювання;

9) вжиття заходів щодо підвищення обізнаності щодо питань доброчесності у Верховній Раді України та в органах місцевого самоврядування як на індивідуальному рівні (надання консультацій), так і на інституційному рівні (навчання, інституційні дискусії з етичних питань тощо);

10) запровадження механізму попереднього громадського обговорення суспільно важливих рішень з використанням позитивного вітчизняного досвіду та найкращої світової практики.

Запобігання корупції у діяльності органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування

1. Проблема.

Рівень корупції в органах виконавчої влади знижується повільно. Однією з причин вказаної ситуації є незавершеність та фрагментарність адміністративної реформи центральних органів виконавчої влади (розподіл повноважень, дерегуляція підприємницької діяльності, спрощення процедур надання адміністративних послуг та інше).

Запровадження антикорупційних програм засвідчило відсутність кадрових та інституційних механізмів їх реалізації, а також недостатність експертних можливостей для оцінки та ідентифікації корупційних ризиків в діяльності органів державної влади. Відтак залишається вкрай актуальним підвищення ефективності реалізації антикорупційних програм.

Уповноважені підрозділи (особи) з питань запобігання та виявлення корупції органів державної влади, у більшості випадків внаслідок відсутності необхідного фаху, недостатнього рівня незалежності та механізмів їх правового захисту від впливу з боку керівництва органів державної влади, неспроможні належним чином забезпечити ефективну розробку, впровадження та реалізацію антикорупційних програм. У окремих випадках існуючі уповноважені підрозділи формально підходять до виконання своїх повноважень, наслідком чого є відсутність відчутних результатів із

запобігання корупції в органах державної влади. Це пов'язано із неузгодженістю у цій сфері актів Кабінету Міністрів України з положеннями Закону України «Про запобігання корупції». Тому існує нагальна необхідність щодо визначення на законодавчому рівні статусу, засад організації та діяльності уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції та уповноважених з реалізації антикорупційних програм, їх прав, повноважень,; порядку взаємодії з НАЗК, здійснення координації, затвердження планів роботи та методичне забезпечення діяльності уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції. Існують перешкоди у повноцінному застосуванні превентивного антикорупційного механізму - спеціальної перевірки, спрямованого на недопущення недобросовісних осіб до публічної служби.

Важливим завданням у здійсненні реформи державної служби є зниження корупціогенних ризиків та підвищення рівня доброчесності поведінки державних службовців. Актуальною є потреба в остаточному ухваленні і введенні в дію нового Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування».

Таким чином, реформа державного управління у даний час триває і її не можна вважати завершеною.

2. Мета – проведення необхідних антикорупційних заходів в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, забезпечення прозорості в їх діяльності та істотне зниження рівня їх корумпованості.

3. Заходи:

1) удосконалити механізм впровадження ефективних антикорупційних програм в органах виконавчої влади, а також в юридичних особах публічного права;

2) посилити незалежність та ефективність уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції та уповноважених з реалізації антикорупційних програм;

привести нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України у частині правового статусу уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції у відповідність до Закону України «Про запобігання корупції»;

удосконалити процедуру призначення та звільнення працівників уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції шляхом закріплення у законі положень про те, що питання їх призначення та звільнення вирішується виключно за погодженням з НАЗК, яке здійснюється у визначеному ним порядку. ;

3) удосконалити законодавство з питань державної антикорупційної політики в юридичних особах публічного права та проведення спеціальної перевірки, поширивши вимоги проведення спеціальної перевірки на осіб, на яких покладається виконання обов'язків на тих чи інших посадах, конкретизувавши термін «неправдиві відомості», що надає підстави вибірково застосувати процедуру проведення та оцінювання результатів спеціальної перевірки;

4) утворити в органах виконавчої влади та на державних підприємствах комісії у складі працівників підприємств на чолі із заступником керівника органу/державного підприємства, до повноважень яких мають належати визначення пріоритетів, координація та моніторинг виконання програм, надання консультацій та порад з питань запобігання корупції;

5) забезпечити проведення подальших практичних заходів щодо розвитку центрів надання адміністративних послуг і розширення переліку послуг, які надаються через ці центри;

6) внести зміни до митного законодавства з метою підвищення прозорості та підзвітності в роботі працівників митних органів, зменшення можливостей для дискреційних рішень та збільшення оперативності і прогнозованості митних процедур;

7) ухвалити новий Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування», забезпечити подальше впровадження та моніторинг його виконання;

8) проводити політику поступового підвищення оплати праці державних службовців з метою підвищення сумлінності виконання службових обов'язків запобігаючи тим самим корупційній поведінці.

Запобігання корупції у судовій системі

1. Проблема.

Протягом останніх років здійснено значні законодавчі та практичні заходи для реформування судової гілки влади, посилення контролю за поведінкою та діяльністю суддів, забезпечення їх доброчесної поведінки. Тим не менш рівень корумпованості у судовій системі, за даними соціологічних досліджень, проведених в 2017 році, залишається надзвичайно високим, що зумовлює необхідність подальших законодавчих та інших кроків для його зниження.

2. Мета - реформування судової влади в Україні та усунення корупційних ризиків у судочинстві.

3. Заходи:

1) розпочати процес утворення Вищого антикорупційного суду.

2) підготувати та ухвалити зміни до законодавства про судоустрій та процесуального законодавства, в яких зокрема:

врахувати доцільність зменшення кількості органів, які беруть участь у призначенні суддів;

чіткіше визначити завдання та повноваження Громадської ради доброчесності, забезпечити відображення в її складі різних груп суспільства, посилити норми щодо конфлікту інтересів, зокрема, за рахунок запровадження ефективного механізму контролю за дотриманням таких норм;

виключити множинність державних установ, щодо оцінювань суддів та встановити, що чергове оцінювання суддів має проводитися передусім іншими судьями на основі заздалегідь визначених єдиних і об'єктивних критеріїв, які стосуються їхньої повсякденної роботи;

розширити перелік умов для оскарження рішень щодо призначення/звільнення суддів кандидатами на зайняття суддівських посад,

що забезпечить можливість оскарження рішень у такому процесі як за суттю, так і за процедурою

більш чітко визначити зміст дисциплінарних правопорушень, які стосуються поведінки суддів (зокрема, таких як «поведінка, що ганьбить звання судді або підриває авторитет правосуддя», «дотримання інших норм суддівської етики та стандартів поведінки, які забезпечують суспільну довіру до суду»), для забезпечення усталеного та прогнозованого процесу прийняття рішень і попередження можливих зловживань дисциплінарними провадженнями;

запровадити необхідні обмеження та заходи з контролю за їх додержанням щодо неформальних стосунків між учасниками судових проваджень, зокрема суддями, адвокатами, слідчими та прокурорами;

3) запровадити спеціалізоване регулярне навчання всіх суддів з питань етики та доброчесності, попередження конфліктів інтересів і корупції, з включенням результатів навчань до регулярного оцінювання суддів, а також визначити уповноважені органи суддівського самоврядування, що здійснюють таке навчання;

4) розробити та впровадити практичні заходи для ефективного забезпечення безпеки суддів усіх юрисдикцій;

Запобігання корупції в органах кримінальної юстиції

1. Проблема.

Важливим напрямом протидії корупції є також подальше реформування органів правопорядку (правоохоронних органів). Необхідно продовжити роботу над удосконаленням структури цих органів, системи відбору, навчання та підготовки персоналу, а також механізмів контролю та притягнення до відповідальності працівників органів правопорядку.

2. Мета - реформування органів кримінальної юстиції та усунення корупційних ризиків у їх діяльності.

3. Заходи:

1) забезпечити ефективний моніторинг застосування Закону України «Про Національну поліцію» з метою належного виконання та удосконалення його положень;

2) забезпечити з залученням громадськості удосконалення, відповідно до міжнародних стандартів, та ухвалення Дисциплінарного статуту Національної поліції;

3) продовжити роботу щодо підготовки та ухвалення нормативно-правових актів з питань:

закріплення виключно у законі повноважень працівників органів правопорядку (правоохоронних органів), максимального зменшення відомчої нормотворчості та приведення її у відповідність із Конституцією та законами України;

удосконалення загальної структури органів правопорядку та оптимізації розподілу повноважень між ними, правил щодо їх прозорості та підзвітності, а також запровадження професійної зовнішньої незалежної оцінки їх роботи;

забезпечення належного розслідування зловживань з боку працівників органів правопорядку з обов'язковим оприлюдненням відповідної інформації

Запобігання корупції в органах прокуратури

1. Проблема.

Прийнятий Верховною Радою України 14 жовтня 2014 року Закон України «Про прокуратуру» поклав початок реформі органів прокуратури в Україні. Зокрема, прокуратура була остаточно звільнена від виконання невластивої їй функції загального нагляду за додержанням законності, здійснення якої створювало ґрунт і широкі можливості для корупційної поведінки. Істотних змін зазнали система органів прокуратури, порядок призначення та усунення прокурорів з посад, правила щодо прозорості і підзвітності прокурорів. Загалом прийняття та впровадження нового Закону наблизило органи прокуратури України до європейських норм і стандартів.

Однак проведення цих заходів не призвело до досягнення значного і очевидного антикорупційного ефекту, рівень корупції в прокуратурі продовжує бути високим. З огляду на це необхідно удосконалювати роботу прокуратури, посилювати протидію корупції в діяльності органів прокуратури.

2. Мета – забезпечення добросовісної поведінки прокурорів, істотне зниження рівня корупції в діяльності органів прокуратури.

3. Заходи:

1) підготувати та ухвалити зміни до Закону України «Про прокуратуру» і, зокрема:

внести зміни до положень щодо формування складу Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії, більшість місць в якій мають займати прокурори, обрані своїми колегами;

врегулювати питання підвищення та кар'єрного просування прокурорів для забезпечення уніфікованих, прозорих процедур, які ґрунтуватимуться на чітких і об'єктивних критеріях, зокрема попередніх досягненнях кандидата, та забезпечити, щоб всі рішення, які приймаються в рамках цих процедур, були обґрунтованими і могли бути оскаржені;

призначення на посади в прокуратурах усіх рівнів, в тому числі адміністративні посади, має здійснюватися за результатами відкритих конкурсів;

передбачити регулярне оцінювання виконання службових обов'язків прокурорів в органах прокуратури (включаючи органи прокурорського самоврядування) на основі заздалегідь встановлених і об'єктивних критеріїв, при цьому прокурори повинні мати достатні можливості для участі в процесі оцінювання;

запровадити систему випадкового розподілу справ прокурорам на основі заздалегідь встановлених чітких і об'єктивних критеріїв, зокрема критерію спеціалізації та на основі контролю, що убезпечило б систему від усіх можливих зловживань;

передбачити положення щодо самовідводу прокурора у справі, в якій є ризик його заангажованості або наявності приватного інтересу, у той же час

забезпечити можливість оскарження всіх рішень щодо відсторонення прокурора;

чітко визначити зміст та ознаки дисциплінарних проступків, які стосуються поведінки прокурорів і дотримання ними етичних норм, розширити перелік дисциплінарних стягнень з метою підвищення їхньої пропорційності та ефективності;

підвищити ефективність дисциплінарних проваджень щодо прокурорів за рахунок збільшення строку давності, забезпечити відповідним органам прокурорського самоврядування (котрі не наділені повноваженнями приймати рішення в рамках дисциплінарних проваджень) та керівникам прокуратур можливість ініціювати дисциплінарні провадження та передбачити, що рішення у дисциплінарних провадженнях можуть оскаржуватись лише (після вичерпання внутрішніх процедур в рамках прокуратури) у судовому порядку, як по суті, так і з процедурних питань, включаючи процедуру перевірки доброчесності прокурора;

2) приділити належну увагу перегляду порядку призначення і звільнення з посади Генерального прокурора таким чином, щоб зробити цей процес більш стійким до політичного впливу і більш зосередженим на професійних якостях кандидатів;

3) удосконалення законодавства щодо повноважень прокурора під час участі у розгляді судами адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, апеляційного оскарження рішень суду першої інстанції та з інших питань:

забезпечення підготовки пропозицій щодо внесення змін до законодавства щодо повноважень прокурора під час участі у розгляді судами адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, апеляційного оскарження рішень суду першої інстанції;

забезпечення підготовки пропозицій щодо внесення змін до КУпАП щодо визначення порядку та повноважень спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції на збір доказів, обов'язку фізичних та юридичних осіб надавати такі докази, а також щодо зупинення перебігу строків накладення адміністративного стягнення у разі ухилення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності від явки до суду;

запровадження монетарної системи соціального, матеріально-побутового та інших видів забезпечення прокурорів за рахунок коштів Державного бюджету.

4) удосконалення положень кодексу професійної етики прокурорів з урахуванням міжнародних стандартів, забезпечити доступність кодексу та роз'яснень (коментарів) до нього для прокурорів і усіх громадян;

5) проведення для прокурорів регулярних тренінгів та надання конфіденційних консультацій з питань етики та доброчесності, попередження конфлікту інтересів і корупції, сприяти поглибленню знань прокурорів з цих питань.

Запобігання корупції в державних і комунальних підприємствах

1. Проблема.

В умовах глобальної конкуренції важливим напрямом економічної політики держави залишається реформа управління державними та комунальними підприємствами з метою їх перетворення на прибуткові та конкурентоспроможні.

В Україні підприємства з державною або комунальною участю формують значну частку ВВП, зайнятості та ринкової капіталізації. Вони є основними постачальниками таких ключових послуг населенню, як електроенергія, транспорт, вода, телекомунікації та поштові послуги. Актуальність реформи управління державними та комунальними підприємствами пов'язана також з укладеною Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, де до пріоритетних завдань віднесено викорінення корупції у державному секторі, а також у процесах глобальної економічної інтеграції.

Однією з головних проблем є запровадження належних процедур підзвітності та прозорості, зокрема встановлення чітких процедур щодо можливості доступу до інформації щодо результатів діяльності підприємства та результатів його роботи.

Обмеження щодо запобігання корупції на державних підприємствах діє лише стосовно посадових осіб юридичних осіб публічного права та не охоплює велику частину працівників державних підприємств. Це спричиняє виникнення порушень антикорупційного законодавства, непрозорого кадрового добору, що призводить до роботи на одному підприємстві близьких родичів або некомпетентних осіб, наближених до керівництва державного підприємства, ведення власного бізнесу за рахунок ресурсів державного підприємства. Діяльність державних підприємств є не завжди прозорою, обмежена можливість отримати інформацію про мету та підстави їх утворення, економічний ефект від їх діяльності, надане державою майно та фінансові зобов'язання і результати діяльності цих підприємств, непоодинокі випадки віднесення державних підприємств до неприбуткових, що призводить до значних збитків у діяльності державного сектору економіки та неефективного управління державним майном.

2. Мета – протидія корупції в процесі приватизації та управлінні публічними ресурсами.

3. Заходи:

проведення періодичної інвентаризації державних та комунальних активів і внесення відомостей про них до єдиного державного реєстру;

удосконалення і централізація систем управління державним майном, що передбачає закріплення конкретних функцій за кожним органом державної влади;

уніфікація форм звітності всіх органів управління державним та комунальним майном;

забезпечення відкритого он-лайн доступу до інформації про державне та комунальне майно;

модернізація системи контролю за обліком державного майна, орієнтовану насамперед на виявлення змін у реєстрах з обліку майна;

запровадження моніторингу діяльності та розкриття інформації про діяльність публічних та комунальних підприємств;

запровадження єдиного моніторингу ефективності управління об'єктами державної власності;

запровадження обмежень щодо надання державним підприємствам статусу неприбуткових;

уніфікація організаційно-правових форм господарювання в державному секторі економіки та приведення його у відповідність міжнародних стандартів.

зменшення кількості підприємств державного сектору економіки шляхом їх приватизації, об'єднання у інтегровані холдинги, ліквідації.

здійснити оцінку можливості передачі функцій з управління підприємствами державного сектору економіки суб'єкту, що не наділений регуляторними функціями.

внесення змін до законодавства пов'язане з перетворенням державних підприємств в акціонерні товариства в частині зняття обмежень, щодо внесення певного майна до статутного капіталу таких акціонерних товариств.

перетворення державних унітарних підприємств у акціонерні товариства та товариства з обмеженою відповідальністю.

переглянути види організаційно-правових форм в яких можуть створюватися юридичні особи при їх перетворенні з державних унітарних підприємств.

приведення установчих документів підприємств державного сектору економіки до вимог ОСЕР.

Запобігання корупції у приватному секторі

1. Проблема.

Корупція у приватному секторі та її вплив почали досліджуватися в Україні нещодавно. Корупція у бізнес-середовищі має два аспекти: корупція у стосунках з органами державної влади та корупція у приватному секторі. У низці розвинених країн вже діють стандарти прозорості фінансової інформації у формі процедури «KnowYourClient (Customer)» (KYC).

Кодекси етики є важливою складовою в питаннях боротьби не лише з корупційними правопорушеннями, але й корпоративними правопорушеннями, вони сприяють відкритості компанії як для її співробітників, так і контрагентів, регуляторів, допомагають співробітникам чітко зрозуміти, яка поведінка від них очікується та підтримується керівництвом та акціонерами компанії в ході реалізації зобов'язань та цілей компанії.

В Україні більшість компаній великого бізнесу приймають кодекси етики, антикорупційні програми, призначають спеціалістів з питань доброчесності або відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» - осіб, відповідальних за реалізацію антикорупційної програми.

Проблемою залишаються випадки зрощення бізнесу та влади, незаконне лобіювання ухвалення рішень, що створює перешкоди для здійснення господарської діяльності іншим суб'єктам господарювання. Подолання зазначеної проблеми лежить на шляху ліквідації корупційних схем,

запровадження чітких процедур участі суб'єктів господарювання та інших організацій у розробці актів законодавства, удосконалення антикорупційного законодавства в частині обмеження доступу юридичних та фізичних осіб, причетних до корупційних правопорушень, до ресурсів, що надаються державою (отримання державних кредитів, субсидій, субвенцій, податкових пільг, участі у публічних закупівлях), а також застосування заходів кримінально-правового характеру за корупційні правопорушення до юридичних та фізичних осіб, що здійснюють господарську діяльність.

Одним із шляхів покращення ефективності протидії корупції в приватному секторі є підвищення рівня поінформованості бізнесу щодо доброчесності ведення бізнесу.

Підтримка ділової репутації, удосконалення стандартів доброчесності відповідно до кращих міжнародних практик, протидія корупції, послаблення регуляторного тиску, полегшення доступу до кредитування, а також сприяння виходу на міжнародні ринки можливе через участь бізнесу у Всеукраїнській мережі доброчесності. Популяризації доброчесного ведення бізнесу серед суб'єктів господарювання сприятиме створення реєстру, основною метою якого стане формування переліку суб'єктів господарювання, які вчинили корупційні, або пов'язані з корупцією правопорушення.

2. Мета - усунення корупційних передумов ведення бізнесу, формування сприятливого для відмови від корупційної практики бізнес-клімату та нетолерантного ставлення бізнесу до корупції.

3. Заходи:

1) розробити і в першочерговому порядку прийняти Кодекс адміністративних процедур України;

2) завершити (у разі відповідності міжнародним стандартам та пропозиціям бізнес-асоціацій) процедуру ухвалення законопроекту про Установу бізнес-омбудсмена, яким розширити її повноваження, зокрема, встановити обов'язок органів виконавчої влади надавати відповіді на запити бізнес-омбудсмена.

3) підтримати створення Всеукраїнської мережі доброчесності, яка була презентована Радою бізнес-омбудсмена спільно з ОЕСР та ЄБРР, основною метою якої є просування ідеї етичного та відповідального ведення бізнесу що сприятиме підтримці ділової репутації, удосконаленню стандартів доброчесності відповідно до кращих міжнародних практик, протидії корупції, послабленню регуляторного тиску, полегшенню доступу до кредитування, а також сприятиме виходу на міжнародні ринки;

4) доповнення Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення, реєстром суб'єктів господарювання, які вчинили корупційні, або пов'язані з корупцією правопорушення, з метою унеможливлення їх участі у виконанні державних замовлень і контрактів;

5) створення ефективних механізмів лобіювання групових інтересів підприємців в органах державної влади;

б) впровадження в діяльності державних підприємств, які є замовниками у розумінні Закону України “Про публічні закупівлі, конкурентних та прозорих правил закупівель товарів і послуг, встановлених законом;

7) продовження реформування сфери публічних закупівель шляхом: розширення системи електронних закупівель для охоплення всіх публічних закупівель;

зменшення кількості винятків, які дозволяють проводити процедури у неконкурентний спосіб;

удосконалення державного контролю і моніторингу за дотриманням законодавства у сфері публічних закупівель;

забезпечення органу виконавчої влади, що уповноважений здійснювати моніторинг здійснення публічних закупівель, всіма необхідними технічними та матеріальними ресурсами, а також професійним персоналом із конкурентним рівнем заробітної плати.

8) забезпечення співпраці НАЗК із бізнес-середовищем в частині роз'яснення та практики застосування нових антикорупційних стандартів, установлених законом щодо відповідальності юридичних осіб за корупційні правопорушення;

9) проведення інформаційних заходів для бізнес-середовища з метою популяризації доброчесності бізнесу, а також розширення Всеукраїнської мережі доброчесності

10) забезпечення проведення регулярних тренінгів з питань доброчесності для представників приватного сектора та організацій, які закуповують, під час здійснення публічних закупівель на центральному та місцевому рівнях, а також тренінги для представників правоохоронних органів та державних контролюючих органів щодо процедур публічних закупівель та запобігання корупції;

11) забезпечити ефективний механізм реагування органів державної влади на виявлення фактів корупційних відносин при здійсненні публічних закупівель шляхом розірвання або визнання недійсними договорів про закупівлю.

4. НЕВІДВОРОТНІСТЬ ПОКАРАННЯ ЗА КОРУПЦІЮ

1. Проблема

Невідворотність покарання за вчинення корупційних і пов'язаних з корупцією правопорушень є одним з ключових елементів антикорупційної політики. Таке покарання, у разі його дієвості, доповнює заходи із запобігання корупції і стримує поширення корупційних діянь та недоброчесної поведінки.

За період реалізації Антикорупційної стратегії на 2014-2017 роки законодавство України про відповідальність за корупцію було суттєвим чином реформовано і максимально наближено до міжнародних стандартів і найкращих світових практик. Було також створено якісно нову систему інститутів у сфері протидії корупції.

Статистичні дані вказують на велику кількість кримінальних проваджень за корупційними злочинами. Однак кримінальне покарання за корупційні правопорушення належним чином не виконує превентивної

функції. Майже відсутні приклади застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб. Одним із заходів виправлення становища стало включення до нового Закону України “Про судоустрій і статус суддів” положень про створення Вищого антикорупційного суду.

Обсяг коштів, конфіскованих у провадженнях за корупційними злочинами, у 2015-2016 роках є незначним. Водночас, відсутній спеціальний механізм ефективного управління коштами, конфіскованими за кордоном та поверненими в Україну, що стримує міжнародну співпрацю у цьому питанні. Потребують посилення гарантії прав осіб, які притягуються до відповідальності в разі спеціальної конфіскації їх майна.

Малоефективною залишається адміністративна відповідальність за правопорушення, пов’язані з корупцією, що частково пояснюється недосконалістю процедур притягнення до адміністративної відповідальності, стислими строками давності, непропорційністю адміністративних стягнень та неоднорідною судовою практикою

Залишається низьким рівень суспільної довіри до судової влади; судова реформа, що триває, поки що не призвела до відновлення довіри до суду.

Кримінальні провадження щодо народних депутатів України за вчинення ними корупційних злочинів продовжують гальмуватися через надмірно широку депутатську недоторканність.

2. Мета – посилення системи виявлення та розслідування корупційних злочинів і пов’язаних з корупцією правопорушень, конфіскації майна, яке було предметом або доходом від злочинної діяльності, повернення конфіскованих доходів, здобутих злочинним шляхом із-за кордону, забезпечення невідворотності притягнення до відповідальності осіб, що вчинили корупційні або пов’язані з корупцією правопорушення.

3. Заходи:

1) ухвалити закони, спрямовані на:

уточнення переліку корупційних злочинів в Кримінальному кодексі України;

перегляд імунітетів народних депутатів України стосовно притягнення до кримінальної відповідальності шляхом встановлення функціонального імунітету, створення можливості затримання під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, а також забезпечення ефективних і прозорих процедур розгляду питання про зняття недоторканності із одночасним встановленням чітких критеріїв для відхилення відповідних подань;

вдосконалення порядку притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень, пов’язаних з корупцією, зокрема, шляхом збільшення строків накладення адміністративних стягнень для таких правопорушень, встановивши підстави для зупинення таких строків, визначення моменту виявлення правопорушення;

визначення вимог до суддів усіх ланок антикорупційних судів, порядку проведення конкурсу на посаду суддів антикорупційних судів;

вдосконалення положень щодо застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб з метою приведення їх у відповідність до міжнародних стандартів та найкращих практик, зокрема, в частині забезпечення автономності таких заходів, їхньої пропорційності та дієвості;

2) завершити на засадах прозорості та професійності створення Державного бюро розслідувань, Національного агентства України питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, забезпечивши їх достатніми фінансовими й іншими ресурсами;

3) забезпечити проведення відповідно до закону щорічної незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Національного антикорупційного бюро України, його операційної та інституційної незалежності комісією, що складається з членів, які відповідають вимогам закону, та мають суспільну довіру і авторитет; оцінка (аудит) повинна здійснюватися на підставі чітких критеріїв, результати оцінки (аудиту), у тому числі обґрунтування висновків, повинні бути оприлюднені;

4) забезпечити формування та ведення НАЗК Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення;

5) удосконалити та стандартизувати статистичну звітність про роботу спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції та розгляд судами справ про корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, забезпечити оприлюднення та аналіз таких звітів у щорічних національних доповідях щодо реалізації засад антикорупційної політики;

7) проводити регулярні тренінги для слідчих, інших працівників органів кримінальної юстиції, прокурорів та суддів, а також підготувати методичні матеріали щодо ефективного застосування положень стосовно злочинів незаконного збагачення, зловживання впливом, декларування недостовірних відомостей, підкупу іноземних посадових осіб, застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб, спеціальної конфіскації доходів від корупційних злочинів, застосування розширеної цивільної та кримінальної конфіскації тощо;

5. ФОРМУВАННЯ НЕГАТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО КОРУПЦІЇ

1. Проблема.

З першого загальнонаціонального дослідження, проведеного у 2017 році за затвердженою НАЗК Методикою стандартного опитування щодо рівня корупції в Україні, виявлено, що лише приблизно половина населення вважає себе достатньо поінформованим про те, які діяння порушують антикорупційне законодавство, а про органи державної влади, уповноважені протидіяти корупції, обізнана тільки третина опитаних.

Питома вага населення і підприємців, що свідомо відмовляються від корупційних моделей поведінки, знаходиться в межах, відповідно 15% та 25%. Це свідчить про схильність до вчинення корупційних правопорушень у певних життєвих ситуаціях. Цьому сприяють низька обізнаність населення з ознаками конфлікту інтересів і юридичними ознаками корупції, а також

поширеність корупційних стереотипів поведінки, передусім на побутовому рівні, схильність до системного зневажання вимогами професійної етики та стандартами доброчесності.

У суспільстві є помітними позитивні тенденції у ставленні до викривачів та у розумінні їх ролі у протидії корупції. Водночас висока зневага у дієвості викриття має наслідком те, що менше 2% населення реально повідомляє уповноважені органи про прояви корупції, хоча про потенційну готовність здійснити викривальні дії заявляють значно більше.

У той же час успішні міжнародні практики демонструють, що протидія корупції є значно ефективнішою за активної участі населення та громадських об'єднань антикорупційного спрямування. Завданням органів державної влади має стати всебічна підтримка та стимулювання антикорупційного потенціалу заходів із залучення населення та громадських об'єднань, представників бізнесу, засобів масової інформації не лише до виявлення та повідомлення про факти корупції, а й до поширення ідей і конкретних прикладів доброчесності та нульової толерантності або нетерпимості до корупції.

Формування негативного ставлення населення до корупції здійснюється передусім шляхом проведення органами державної влади інформаційних кампаній. На даний час комунікаційні антикорупційні кампанії з боку держави були здебільшого ситуативними, несистемними та неузгодженими. Тому вжиті інформаційні заходи не мали достатнього потенціалу для того, щоб істотно вплинути на зміну усталених корупційних моделей поведінки у суспільстві, а також значним чином підвищити поінформованість суспільства про види корупції і про результати зусиль держави в антикорупційній сфері.

2. Мета.

Формування в суспільстві атмосфери нетерпимості до проявів корупції, формування у населення довіри до антикорупційної політики держави і позитивного ставлення до викривачів, а також системне залучення державою активної частини населення, громадських об'єднань, представників бізнесу до антикорупційних заходів.

3. Заходи:

1) НАЗК з метою запровадження у суспільстві атмосфери нетерпимості до всіх проявів корупції на підставі узагальнення аналітичних та соціологічних досліджень (в тому числі проведених за Методикою стандартного опитування щодо рівня корупції в Україні), встановити:

причини і особливості корупції як специфічного виміру масової свідомості в Україні;

причини і особливості поширення корупційних практик у найбільш уражених сферах;

особливості наявних практик викриття корупції, причини низької активності населення у сфері протидії корупції.

2) підготувати законодавчі пропозиції з метою удосконалення системи викриття корупції, з урахуванням міжнародних стандартів і найкращих

зарубіжних практик, та забезпечення функціонування механізму захисту викривачів в частині:

гарантування особистої безпеки, посилення захисту їх персональних даних, захисту трудових прав, захисту інформації, яка надається викривачами;

проведення постійного моніторингу виконання законодавства у сфері захисту викривачів;

проведення тренінгів для уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції щодо організації загальної роботи з викривачами та повідомленнями від них;;

3) органам державної влади, органам місцевого самоврядування у співпраці з інститутами громадянського суспільства, представниками бізнесу, міжнародними організаціями та представництвами, засобами масової інформації скоординовано виконувати заходи комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції.

При цьому зазначені заходи мають базуватися на наступних засадах:

орієнтованість на різні соціальні та вікові групи населення;

використання різних каналів донесення інформації;

пріоритетність найбільш уражених корупцією сфер;

використання диференційованого підходу до державного та недержавного секторів;

регулярність проведення різних видів інформаційних кампаній, спрямованих на формування стійкої і поширеної психологічної установки у населення щодо несприйняття корупції як способу розв'язання проблем;

підвищення рівня обізнаності громадян про ознаки корупційних діянь і конфлікту інтересів, про суспільну шкідливість корупції, а також про відповідальність за вчинення корупційних правопорушень;

роз'яснення положень законодавства про запобігання та протидію корупції;

регулярне інформування населення про найбільш важливі антикорупційні заходи, що здійснюються в державі, і про їх результати;

системне запровадження проведення освітніх заходів щодо моделей доброчесної поведінки у ситуаціях з можливими корупційними ризиками;

запровадження культури повідомлення спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції про факти вчинення корупційних правопорушень;

поширення культури неухильного дотримання стандартів професійної етики;

широкого залучення активної частини населення, громадських об'єднань, представників бізнесу, засобів масової інформації до антикорупційних заходів і до поширення ідей доброчесності, нульової толерантності або нетерпимості до корупції, дотримання стандартів професійної етики;

здійснення регулярної та системної оцінки ефективності антикорупційних комунікаційних кампаній згідно з набором показників, рекомендованих Світовим банком для проведення комунікаційних кампаній;

здійснення періодичного перегляду заходів комунікацій у сфері запобігання корупції залежно від показників ефективності антикорупційних комунікаційних кампаній та результатів соціологічних, аналітичних досліджень, проведених органами державної влади, науковими установами, недержавними аналітичними центрами, незалежними експертами тощо.

6. ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ТА МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ

Успішна реалізація Антикорупційної стратегії дасть змогу виявити неефективні заходи та на основі їх аналізу розробити більш дієві механізми зниження рівня корупції в Україні, підвищення рівня довіри населення до влади, а також сприяння розвитку конкурентної економіки і залученню іноземних інвестицій.

Для реалізації Антикорупційної стратегії передбачається розробити та схвалити передбачені нею нормативно-правові акти, а також забезпечити успішну практичну реалізацію антикорупційного законодавства.

Кабінет Міністрів України з метою здійснення заходів, передбачених Антикорупційною стратегією, затверджує державну програму з її виконання, яка підлягає щорічному перегляду з урахуванням результатів реалізації визначених заходів, висновків та рекомендацій парламентських слухань щодо національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики.

Оцінка ефективності Антикорупційної стратегії здійснюватиметься на основі:

1) результатів соціологічних і аналітичних досліджень з вивчення стану корупції, статистичних спостережень та аналізу практики застосування антикорупційного законодавства.

За результатами проведення соціологічних досліджень стану корупції індикаторами успішної реалізації Антикорупційної стратегії, зокрема, є:

збільшення частки населення, яка негативно ставиться до корупційних проявів;

зменшення частки населення, яке мало власний корупційний досвід;

зростання кількості громадян, готових повідомляти про факти корупційних проявів, а також громадян, які заявили про факти корупції, що мали стосовно них місце, компетентним органам.

За результатами проведення аналітичних досліджень стану корупції індикаторами успішної реалізації Антикорупційної стратегії, зокрема, є:

належний стан виконання заходів, передбачених Антикорупційною стратегією;

висока ефективність заходів передбачених Антикорупційною стратегією;

високий рівень відкритості для суспільства інформації про результати антикорупційної політики держави;

значна інтенсивність співпраці держави із структурами громадянського суспільства у сфері антикорупційних заходів;

відповідність ухвалених нормативно-правових актів, передбачених Антикорупційною стратегією та державною програмою з її виконання, міжнародним стандартам та найкращим світовим практикам.

Для оцінки успішності реалізації Антикорупційної стратегії, у державній програмі з її виконання зазначаються відповідні типи та обсяги інформаційних даних, які підлягають аналізу, методи їх обробки, а також чіткі за змістом, прозорі і об'єктивні кількісні та якісні індикатори.

2) визначення рівня імплементації міжнародно-правових зобов'язань України у сфері антикорупційної політики.

Визначення рівня імплементації міжнародно-правових зобов'язань України здійснюватиметься за такими індикаторами:

виконання рекомендацій для України, наданих GRECO, а також рекомендацій, наданих в рамках моніторингу Стамбульського плану дій з питань боротьби з корупцією Антикорупційної мережі для Східної Європи та Центральної Азії Організації економічної співпраці та розвитку;

НАЗК проводить кожний рік експертні дослідження з питань успішності виконання окремих напрямів Антикорупційної стратегії, а також здійснює публічне обговорення висновків спільно з недержавними аналітичними центрами, незалежними експертами, представниками бізнесу, міжнародних організацій та представництв.

Оцінка стану виконання Антикорупційної стратегії проводиться НАЗК у щорічному звіті про свою діяльність. Звіт про стан виконання Антикорупційної стратегії включається до національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики, проект якої подається НАЗК до Кабінету Міністрів України до 1 квітня року, наступного за звітним.